

IMPLEMENTACE MEZINÁRODNÍCH STANDARDŮ ÚČETNÍHO VÝKAZNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE A JEJÍ VLIV NA ZDANĚNÍ PODNIKŮ*

Ladislav Mejzlík, Markéta Arltová, David Procházka, Leoš Vitek, Vysoká škola ekonomická v Praze

10.18267/j.polek.1036

Úvod

Zdanění firem je považováno za jeden z klíčových parametrů podnikatelského prostředí. Většina změn ve firemním zdanění není (např. na rozdíl od změn DPH) vedena jen rozpočtovými zájmy vlád, ale i snahou zlepšit podmínky pro podnikání, přilákat zahraniční investice, omezit distorzní efekty a transakční náklady fungování korporátních daní pro firmy a v neposlední řadě omezovat prostor pro daňovou optimalizaci a daňové úniky firem.

Podnikové daně ovlivňují chování firem a mají vliv na krátkodobý a dlouhodobý ekonomický růst. Z krátkodobého pohledu jsou podstatné zejména transakční náklady firem. Náklady související s plněním daňových povinností činí podle (OECD, 2001) téměř 50 % objemu administrativních zátěží. Pro evropské firmy byly tyto zátěže odhadnuty EC (2004) na 1,46 mil. eur u středních firem a 203 tis. eur u malých firem pro placení firemních daní a DPH. Pro snížení transakčních nákladů firem, které souvisejí s existencí daňového systému, je klíčovou otázkou vazba mezi účetnictvím a výpočtem firemních daní ze zisku. Do tradiční národní koncepce modelu účetnictví vs. podnikové zdanění vnesla zajímavé prvky mezinárodní účetní harmonizace, která se nevyhnula ani EU. Evropský proces harmonizace účetního výkaznictví veřejně obchodovaných společností byl dovršen vydáním *Nařízení o uplatňování mezinárodních účetních standardů* („Nařízení EU“). Nařízení EU přikazuje, aby všechny podniky, jejichž cenné papíry jsou obchodované na regulovaných trzích cenných

* Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu *IFRS jako alternativní účetní standardy pro zjištění daňového základu: Dopady na konkurenceschopnost malé otevřené ekonomiky* registrovaného u Grantové agentury České republiky pod evidenčním číslem P403/12/1901. Korespondenční autor: ladislav.mejzlik@vse.cz.

papírů členských států EU, připravovaly konsolidovanou účetní závěrku podle mezinárodních standardů (IFRS).

Nařízení EU má dopady na příslušné národní daňové systémy. Vlády musejí rozhodnout, zda promítnou účetní zisk zjištěný podle IFRS při kalkulaci daní ze zisku. Zohlednění IFRS při výpočtu daňové povinnosti může představovat zajímavou volbu pro daňovou politiku, a to především v malých otevřených ekonomikách. Příznivé daňové prostředí i díky přijetí IFRS může přilákat přímé zahraniční investice, příp. vyvolat zájem o přesun právního a daňového sídla nadnárodních společností (Gordon a MacKie-Mason, 1995, Dinkel *et al.*, 2014). Příznivé daňové prostředí zároveň snižuje rozsah daňové optimalizace (Solilová a Nerudová 2013) u stávajících daňových subjektů (Heckemeyer a Overesch, 2013). Z hlediska veřejných rozpočtů se přechod z národního účetního systému na zdanění vycházející z IFRS může projevit neschopností vlády ovlivňovat výši daňových příjmů z firemních daní.

Obecně lze výzkum, který se vztahuje k tématu, rozdělit do dvou oblastí. Zprvé jsou to analýzy zaměřené na vazbu konstrukce základu daně na daňové výnosy. Sem patří např. Dwenger a Steiner (2012), kteří pro Německo analyzují vazbu mezi statutární sazbou daně a základem daně. Devereux (2006) a Loretz (2008) se zaměřují na vazby mezi ziskem firem a jejich základem daně. Kubátová a Říhová (2009) analyzovaly vazby mezi různými poměry, základy daně a daňovými výnosy firemního zdanění ve vyspělých zemích.

Druhou skupinou je literatura, která přímo analyzuje vazby mezi IFRS a základem firemních daní nebo daňovým výnosem. Kromě kvalitativní analýzy se vybrané příspěvky snaží kvantifikovat důsledky na daňové náklady firem s využitím veřejně nedostupných dat z daňových přiznání (Eberhartinger a Klostermann 2007), modifikovaných dat z účetních závěrek za období předcházející první aplikaci IFRS nebo počítačové simulace životního cyklu podniku (Jacobs *et al.*, 2005; Haverals, 2007; Oestreicher a Spengel, 2007). Spengel *et al.* (2012) potvrzují intuitivní závěr, že aplikace IFRS pro zdanění může signifikantně změnit výši efektivní daňové sazby, neboť definice zdanitelného zisku a jeho vazba na účetní zisk je oslabena. Z českých autorů se tématu věnuje např. Blechová (2012) a Jirásková (2013). Kvalitativní analýzu vývoje účetního výkaznictví v ČR ve vazbě na evropské regulace i ve vztahu k daňovým požadavkům vypracovali Ištvánfyová *et al.* (2010).

Článek analyzuje vazbu mezi regulačním rámcem účetního výkaznictví a systémem zdanění firem s důrazem na ČR. Cílem je analyzovat, zda by měla změna daňového režimu, která by povolila podnikům vykazujícím podle IFRS použít tuto základnu i pro výpočet daně z příjmů právnických osob, dopad na veřejné rozpočty. Výchozí hypotéza předpokládá, že i přes zásadní rozdíly mezi českými účetními předpisy a IFRS nelze očekávat významný dopad na daňové příjmy. Hypotéza je založena na skutečnosti, že zákon o daních z příjmů vymezuje relativně autonomní pravidla pro určení základu daně (přes 60 odčitatelných položek a více než 40 případů daňově neuznatelných položek). Proto předpokládáme, že detailní daňová pravidla efektivně eliminují vliv volby účetních pravidel na výši daňové povinnosti.

Po úvodu – přehledu literatury, vymezení výzkumné hypotézy a jejího zdůvodnění – je zbývající část článku strukturována následovně. Kapitola 1 analyzuje vývoj firemního zdanění ve vyspělých zemích i ČR. Kapitola 2 se zabývá regulatorním rámcem účetního výkaznictví v ČR, vymezením jednotlivých scénářů účetního výkaznictví a jejich vazbou na systém podnikového zdanění. Kvalitativní rozbor, který je klíčový pro identifikaci hypotetických důsledků změny daňového režimu, je doplněn kvantifikací individuálního zdanění u IFRS jednotek. Kapitola 3 zkoumá ziskovost podnikového sektoru na agregátní úrovni, včetně jejich hlavních faktorů. Kapitola 4 se zaměřuje na další krok v procesu určení daňové povinnosti, tj. na transformaci účetního výsledku hospodaření na daňový základ a na vývoj hlavních korekčních položek. Závěr shrnuje relevantní zjištění, identifikuje jejich omezení a navrhuje možnosti budoucího výzkumu.

1. Firemní zdanění ve vyspělých zemích

Zdanění firem je ve vyspělých zemích významným zdrojem vládních příjmů. S chronickými a dlouhodobě narůstajícími problémy vyspělých zemí se zadlužením (Sipko, 2012; Izák, 2014) roste tlak vlád na růst daňových příjmů i v oblasti zdanění firem. Vlády současně se snahou naplnit rozpočty se snaží i udržet daňově příznivé podmínky pro podnikání a příliv investic. I když oproti předchozím dekádam v posledních několika letech klesá důraz kladený na daňovou konkurenceschopnost, stále jde o důležitou oblast politiky zdanění firem, kterou nelze oddělit od fiskální funkce daní.

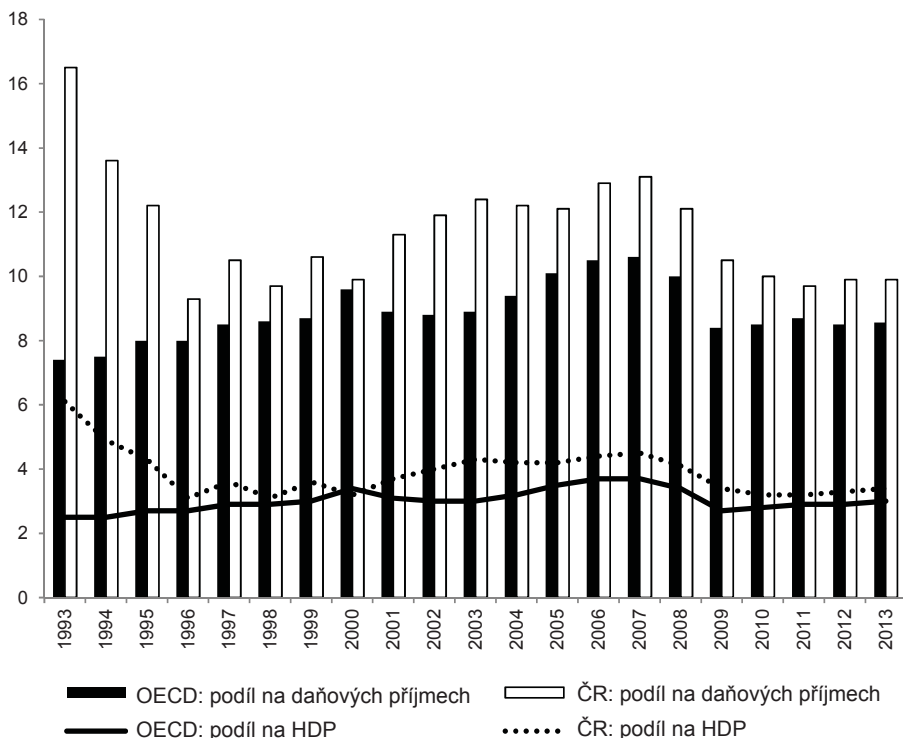
Daňové příjmy členských zemí OECD po druhé světové válce spíše rostly; dostupné statistiky ukazují, že růst byl v 60.–90. letech 20. století tažen zejména růstem významu pojistného na sociální pojištění. Celkové daňové zatížení vzrostlo z přibližně 25 % na 34 % HDP. V polovině 90. let se růst celkové daňového zatížení zastavil a i přes pokles o cca 1,5 p. b. v letech 2008–2009, který byl způsoben ekonomickým cyklem (daňové příjmy klesaly rychleji než HDP), se nyní daňová kvóta vrátila na 34 % HDP.

Tempo růstu podílu firemních daní je ve vyspělých zemích od roku 1965 vyšší než tempo růstu celkového daňového zatížení. V 60. a 70. letech 20. století podíl firemních daní na HDP nerostl a udržoval se kolem 2 % HDP. V 80. a 90. letech se zvýšil za každou dekádu o cca 0,5 % HDP. V letech 2006 a 2007 podíl firemních daní dosahoval 3,7 % HDP a po propadu v roce 2008 se v současnosti postupně zvyšuje na cca 3 % HDP. Poslední hospodářský cyklus potvrdil, že firemní daně jsou volatilní a vnášejí do veřejných příjmů nestabilitu.

Vývoj podílu firemních daní na celkových daňových příjmech vyspělých zemí je poněkud odlišný. V 60. až 90. letech podíl těchto daní mírně klesal (z 8,8 % na 7,2 % celkových daňových příjmů), od r. 1993 se jejich podíl rychle zvyšoval až na 10,5 % v r. 2007. Poté klesl o 2 p. b. a nyní se udržuje kolem 8,5 % daňových příjmů.

Obrázek 1

Podíl výnosů firemních daní na HDP a celkových daňových příjmech (%)

Zdroj: data OECD (2014), vlastní zpracování

Situace v ČR byla odlišná zejména v první polovině 90. let. Úvodní nastavení daňového systému v r. 1993, které mírou zdanění navazovalo na předchozí roky, založilo vysoký rozpočtový význam firemních daní (16 % celkových daňových příjmů resp. 6 % HDP). Poté došlo k poklesu významu těchto daní, a i když je v ČR jejich význam stále mírně vyšší než průměr OECD.

Pokles sazeb firemních daní, který byl v 80. letech inspirován teorií strany nabídky, byl ve vyspělých zemích značný. Průměrné nominální sazby centrální vlády u firemních daní podle OECD (2014a) ve vyspělých zemích od počátku 80. let 20. století klesly ze 42 % na nynějších 23,4 %. Růst významu firemních daní i přes silný pokles sazeb lze vysvětlit pomocí těchto mechanismů:

- **Rozšíření základů firemních daní v 80. letech (např. pomocí zpomalení odpisů).** Na druhou stranu ale efektivní daňové sazby, které modelově zahrnují i změny v základu daně, v EU také klesají. Devereux *at al.* (2004) nebo de Mooij a Nicodeme (2007) tvrdí, že vliv rozšiřování základů firemních daní v EU nebyl v 80. letech pro vývoj výnosů firemních daní podstatný.

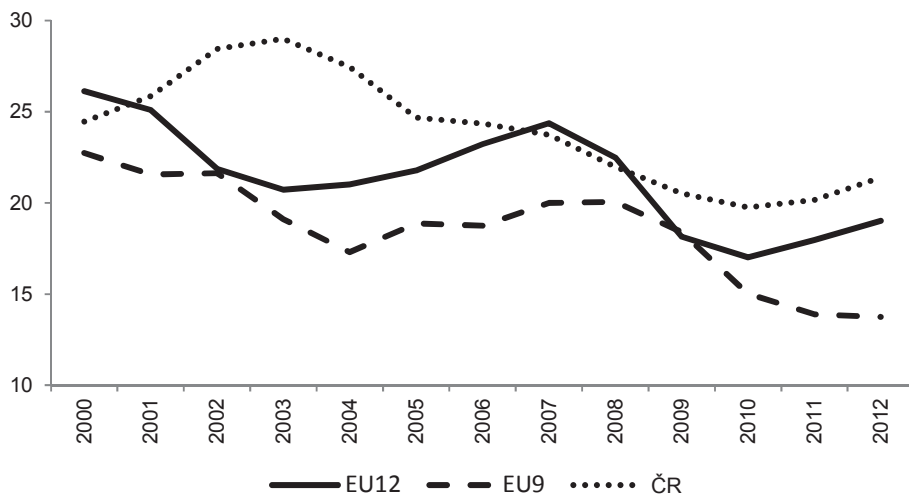
- **Nárůst velikosti firemního sektoru v ekonomice.** Podle analýzy Sørensen (2007) je význam firem v celkové struktuře ekonomiky rostoucí, což je způsobeno zejména potřebou organizace výroby a distribuce uvnitř právních jednotek. De Mooij a Nicodeme (2007) dále uvádějí, že za růst korporátního sektoru je také odpovědná snaha o přesuny příjmů, ke které existují i daňové důvody.
- **Růst ziskovosti firem.** Jako indikátor růstu ziskovosti se používá např. podíl provozního přebytku firem k firemní přidané hodnotě; Clausing (2007) pomocí něj vysvětluje růst výnosu firemních daní ve vyspělých zemích.

Pro analýzu efektivního zdanění práce, kapitálu nebo spotřeby se v EU (EC, 2014) používají implicitní daňové sazby (ITR). Tento ukazatel vyjadřuje podíl výnosu příslušných daní k předmětu, který se zdaňuje – např. ke mzdovým náhradám, výnosům z kapitálu, spotřebě atp.

Pro detailnější pohled na problematiku zdanění firem je nutno opustit implicitní ITR z kapitálu a zaměřit se na ITR z firem. Tato implicitní sazba je vypočítána jako podíl daní ze zisků a příjmů firem k čistému provoznímu přebytku, úrokům, rentám, dividendám a investičním výnosů technických rezerv pojištěn.

Obrázek 2

Implicitní daňové sazby firem v EU (staré a nové členské státy, ČR) – v %

Poznámka: EU12 = staré členské státy bez Německa, Řecka a Lucemburska. EU9 = nové členské státy bez Bulharska, Chorvatska, Malty a Rumunska. Pro Irsko a Dánsko některé údaje chybí.

Zdroj: data EC (2014) a vlastní úprava

Efektivní zdanění firem v předkrizovém období ve starých členských státech mírně rostlo, v nových členských státech se udržovalo po poklesu (před vstupem do EU) na konstantní úrovni. V ČR v poslední dekádě ITR firem klesalo. V posledních pěti letech ale ITR firem rychleji klesalo v starých členských státech, a to zejména

v důsledku ekonomické recese a na ní navazujících změn daňové politiky (ad hoc kroky vlád pro podporu firem v rámci protikrizových opatření, dlouhodobé změny daňové politiky snižující efektivní zdanění firem). Nové členské státy v posledních pěti letech ITR firem dále snižují, zatímco v ČR stejně jako ve starých členských státech implicitní daňová sazba firem začala opět růst.

Mikroekonomickým indikátorem pro vyjádření zdanění firem je průměrná efektivní daňová sazba firem (AETR). Metodika tohoto ukazatele je založena na tzv. metodologii Kinga a Fullertona, kteří ji rozvíjejí od roku 1984, a Devreuxe a Griffithové (2003). Hodnoty pro EU27 a ČR ukazuje následující tabulka.

Tabulka 1

Průměrná efektivní daňová sazba firem (AETR, %)

	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU27	27,5	26,4	24,6	23,0	21,5	21,8	21,2	20,9	21,0	21,3
ČR	23,6	23,6	24,6	21,0	18,4	17,5	16,7	16,7	16,7	16,7

Zdroj: EC (2014a)

V posledních dvou dekadách tato sazba s výjimkou Irska ve všech zemích EU klesala, přičemž v Bulharsku pokles dosáhl téměř 20 p. b., v Německu 12 p. b. a v Nizozemsku 10 p. b. Průměrně v EU tento ukazatel klesl o téměř 7 p. b. Rychlý pokles efektivního zdanění firem probíhal zejména v první polovině minulé dekády, v pokrizovém období 2009–2013 se míra efektivního zdanění firem stabilizovala. I přesto se s ohledem na nárůst rozsahu firemního sektoru a rostoucí ziskovost relativní příjmy z těchto daní ve vyspělých zemích nesnížily.

2. Regulace účetního výkaznictví a podnikového zdanění v České republice

Konstrukci podnikového zdanění nelze zvažovat odděleně od nastavení účetních pravidel; čím těsnější vazba mezi oběma systémy, tím lze očekávat intenzivnější dopad změn v účetním výkaznictví na daňový základ. V souvislosti se členstvím České republiky v Evropské unii a pokračující mezinárodní harmonizací účetního výkaznictví lze účetní jednotky rozdělit do dvou zásadně odlišných skupin. První skupina podniků vykazuje podle lokálních účetních předpisů, druhá část aplikuje Mezinárodní standardy účetního výkaznictví pro sestavení účetní závěrky. Formálně právně byl proces harmonizace účetního výkaznictví evropských veřejně obchodovaných společností dokončen schválením Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002, o uplatňování mezinárodních účetních standardů. Nařízení EU stanovilo povinnost kótovaným společenstvem připravovat konsolidovanou účetní závěrku pro potřeby regulovaných burz cenných papírů podle IFRS. Zároveň poskytlo prostor, aby země EU rozhodly o povinném nebo dobrovolném užití IFRS i pro jiné typy účetních závěrek.

Přestože veškerá nařízení vydaná EU jsou právně závazná pro všechny dotčené subjekty, část textu Nařízení EU je začleněna do zákona o účetnictví. Důvodem bylo nejen zvýšení právní jistoty českých podniků ohledně požadavků na účetní výkaznictví, nýbrž i skutečnost, že se ministerstvo rozhodlo využít právo volby. V období let 2005–2010 řešil zákon o účetnictví sestavování účetní závěrky v souladu s IFRS ve třech případech; novela zákona účinná od 1. ledna 2011 okruh IFRS jednotek dále rozšířila. Jednotlivé scénáře účetního výkaznictví dle požadavků zákona o účetnictví shrnuje tabulka 2.

Tabulka 2

Regulatorní rámec účetního výkaznictví v ČR (od roku 2011)

Scénář	Typ jednotky	Individuální účetní závěrka	Konsolidovaná účetní závěrka
A	Veřejně obchodované společnosti	Povinně IFRS	Povinně IFRS
B	Ostatní konsolidující jednotky: varianta A	ČÚP x IFRS	IFRS
C	Ostatní konsolidující jednotky: varianta B	Povinně ČÚP	ČÚP
D	Konsolidované jednotky: varianta A1	ČÚP x IFRS	IFRS
E	Konsolidované jednotky: varianta A2	Povinně ČÚP	IFRS
F	Konsolidované jednotky: varianta B	Povinně ČÚP	Jiné než IFRS
G	Ostatní účetní jednotky	Povinně ČÚP	–

Zdroj: vlastní úprava na základě zákona o účetnictví

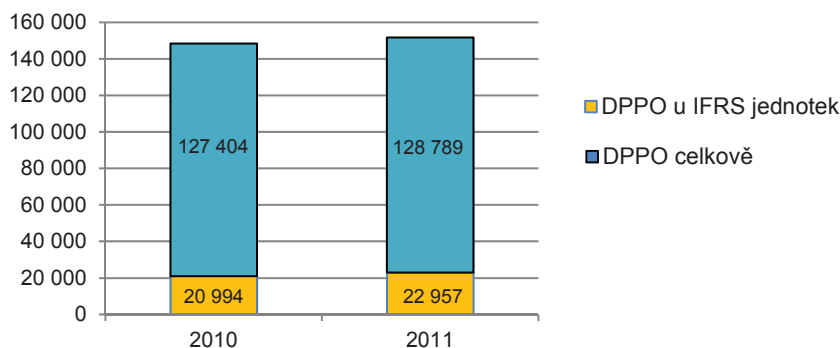
Pro vzájemný vztah účetního a daňového systému je rozhodující znění §23, odst. 2, písm. a) zákona o daních z příjmů, podle kterého „pro zjištění základu daně se vychází z výsledku hospodaření (zisk nebo ztráta), a to vždy bez vlivu Mezinárodních účetních standardů, u poplatníků, kteří vedou účetnictví. Poplatník, který sestavuje účetní závěrku podle Mezinárodních účetních standardů upravených právem Evropských společenství, pro účely tohoto zákona použije ke zjištění výsledku hospodaření a pro stanovení dalších údajů rozhodných pro stanovení základu daně zvláštní právní předpis.“ Zvláštním předpisem je zákon o účetnictví a navazující předpisy. Podle zákona o daních z příjmů je irrelevantní, podle jakých účetních předpisů daňový subjekt připravuje individuální účetní závěrku (IÚZ); výpočet daňového základu musí vždy vycházet z hospodářského výsledku, který se určí v souladu s postupy českých účetních předpisů. Z hlediska daňové teorie je aktuální situace charakteristická preferencí daňového principu „rovného přístupu ke všem poplatníkům“ na úkor „jednoduchosti zdanění“ a „právní jistoty poplatníka“ (Oestreicher a Spengel, 2007). Navázání daňové povinnosti na jiný než statutární účetní systém znamená, že všechny veřejně obchodované společnosti (scénář A) a ostatní IFRS jednotky (scénář B a D) musejí vést zvláštní účetní evidenci

pro potřeby daně z příjmů. Požadavek zákona o daních z příjmů vyvolává na straně poplatníků vysoké náklady, neboť rozdíly mezi IFRS a českými účetními předpisy nejsou triviální. Obdobná situace, tj. oddělená daňová a účetní evidence, je typická pro většinu evropských států se silnou provázaností lokálního účetnictví a zdanění (Watrin *et al.*, 2014).

Naopak státy (např. Dánsko, Nizozemsko), ve kterých byly daňové režimy relativně nezávislé na účetnictví již před zavedením IFRS, se k využití IFRS jako základu daně staví přívětivě a upřednostňují nižší administrativní náklady, byť za cenu ztráty kontroly nad zdaněním. Pro národohospodářskou politiku se tak při zvažování, zda IFRS povolit i pro daňové účely, stává klíčovou otázkou rozsah daňových příjmů, kterých by se změna týkala a míra jejich nekontrolovatelnosti. Podle analýzy, kterou provedl Procházka (2014) za roky 2010 a 2011, individuální účetní závěrku dle IFRS sestavovalo celkem 30 účetních jednotek. Jimi vykazovaná výše splatné daně ze zisku tvoří přibližně 17% z celkového objemu daňového výběru daně z příjmů právnických osob (viz obrázek 3). Co se týká druhé otázky, hlavní námitkou pro zdanění na bázi IFRS je poměrně rozsáhlá aplikace reálných hodnot v IFRS oproti tradičně konzervativním národním úpravám kontinentální Evropy (Eberhartinger a Klostermann, 2007). Jsou-li položky přeceňovány k datu účetní závěrky na aktuální tržní hodnotu (tj. na reálnou hodnotu), v hospodářském výsledku jsou zachyceny i nerealizované zisky, jejichž zdanění je diskutabilní, neboť nemusí být splněn daňový princip – schopnost zaplatit daň (MacDonald, 2002). Reálné hodnoty jsou výchozí oceňovací bázi nejen pro finanční nástroje, ale i např. v oblasti zemědělství (IAS 41) a investic do nemovitostí (IAS 40). Z hlediska rozkolísanosti zisku a hlavních rozdílů oproti české účetní úpravě se jeví problematickými především ty položky nerealizovaných zisků/ztrát, které jsou v rámci IFRS závěrky vykazovány v části ostatního výsledku hospodaření (Other Comprehensive Income dle IAS 1).

Obrázek 3

Podíl IFRS jednotek na celkovém výběru DPPO v letech 2010 a 2011 (mil. Kč)

Zdroj: vlastní úprava na základě Procházka (2014)

Na základě souboru výše uvedených dat (Procházka, 2014) byly vypočteny míry zdanění (definované jako podíl splatné daně ze zisku k zisku) ve dvou variantách jmenovatele, tj. zisku. V první alternativě byla míra zdanění vztažena k čistému zisku/ztrátě za období (Profit and Loss dle IAS 1), který přibližně odpovídá hospodářskému výsledku před zdaněním podle českých účetních předpisů. V druhé variantě byl zahrnut i ostatní výsledek hospodaření, který v českém účetnictví nemá protipól a daň ze zisku byla tedy vztažena k úplnému výsledku hospodaření (Comprehensive Income dle IAS 1). Deskriptivní statistiky a výsledek testů dvou středních hodnot zachycuje následující tabulka 3.

Tabulka 3

Regulatorní rámec účetního výkaznictví v ČR (od roku 2011)

Statistika	PL 2011	CI 2011	PL 2010	CI 2010
N	30	30	29	29
Průměr	10,04 %	12,89 %	11,47 %	12,37 %
Medián	14,11 %	14,89 %	11,59 %	11,59 %
Minimum	-0,81 %	-30,81 %	0,00 %	0,00 %
Maximum	22,46 %	62,79 %	28,93 %	41,51 %
Směrodatná odchylka	10,92 %	15,12 %	8,47 %	10,01 %
T-test shody 2 průměrů	p = 0,405		p = 0,7124	

Poznámka: PL je čistý zisk/ztráta; CI je úplný výsledek hospodaření.

Zdroj: vlastní výpočty za využití dat Procházky (2014)

Z tabulky vyplývá, že průměrná míra zdanění je nižší než 19 % (tj. statutární daňová sazba v daných letech). Mezi jednotlivými podniky existují poměrně velké rozdíly; o značném rozpětí svědčí hodnoty minimálního a maximálního zdanění. V roce 2011 byla dokonce míra zdanění záporná u dvou podniků, které vykázaly splatnou daň, přestože měly záporný čistý zisk, resp. úplný výsledek hospodaření. I přes značné rozdíly efektivního zdanění mezi jednotlivými podniky, rozdíly mezi čistým ziskem/ztrátou a úplným výsledkem hospodaření na úrovni jednotlivých firem jsou až na dílčí výjimky zanedbatelné. O tom svědčí i testy shody dvou průměrů, které ani pro jedno ze zkoumaných období neumožňují zamítnout hypotézu o shodnosti obou variant zisku. Alternativně vyjádřeno, ukazuje se, že položky ostatního výsledku hospodaření, který není součástí české koncepce výpočtu účetního, a tedy i daňového zisku, nejsou u konkrétní účetní jednotky statisticky významné.

Hlavní faktory, které ovlivňují daňový základ, se tedy skrývají v čistém zisku/ztrátě. Tyto složky účetního zisku jsou relativně důkladně podchyceny i daňovými zákony, což vede k předběžnému závěru, že povolení IFRS pro daňové účely (při aktuálním znění

daňových předpisů) by na agregátní úrovni mělo vést k obdobným výsledkům jako zdanění na bázi českých účetních předpisů. Přesnější závěry je možné učinit pouze na základě detailního rozboru rozdílů zisku podle českých předpisů a zisku podle IFRS ve vazbě na (ne)zdanitelnost konkrétních položek. K tomuto účelu jsou kromě účetních údajů nezbytná i data z daňových přiznání – viz např. (Eberhartinger a Klostermann, 2007). Daňová přiznání jsou ale veřejně nepřístupná. Navíc společnosti, které spadají pod scénáře *A*, *B* a *D*, podle českých účetních předpisů výsledovku nezveřejňují a některé dokonce ani nepřipravují. Daňové předpisy totiž nepředepisují žádný závazný postup, jak převést účetní zisk podle IFRS na účetní zisk podle českých předpisů. V tomto směru naráží další výzkum na objektivní překážku v podobě nedostupnosti, nebo dokonce neexistence potřebných dat. Kvůli uvedeným datovým omezením se budou následující dvě kapitoly věnovat analýze na bázi agregátního vývoje hospodářských výsledků, jejich faktorů a jejich transformace na základ daně. Tento přístup umožňuje eliminovat nedostupná data z daňových přiznání a odhalit hlavní determinanty podnikového zdanění alespoň na agregátní úrovni, byť bez možnosti konkretizace na úrovni jednotlivých podniků, kterých by zdanění na bázi IFRS mohlo týkat.

3. Agregátní zisky firem

K prozkoumání faktorů, které mají vliv na změny hospodářského výsledku (HV) v čase, provedeme analýzu časové řady HV v ČR. Cílem je potvrdit/zamítnout předpoklad, že hlavní proměnnou vysvětlující vývoj agregátních zisků v ČR je makroekonomický vývoj (vývoj HDP) a počet daňových subjektů. Současně se pokusíme ověřit předpoklad, že když klesá sazba firemní daně, firmy ztrácejí motivaci k podhodnocování HV, a tedy HV s poklesem sazby daně roste.

Budeme analyzovat závislost hospodářského výsledku (v tis. Kč) všech podniků v ČR uvedeného v daňových přiznáních v běžných cenách (běžné ceny jsou deflovány deflátorem HDP) na vybraných ukazatelích, konkrétně na:

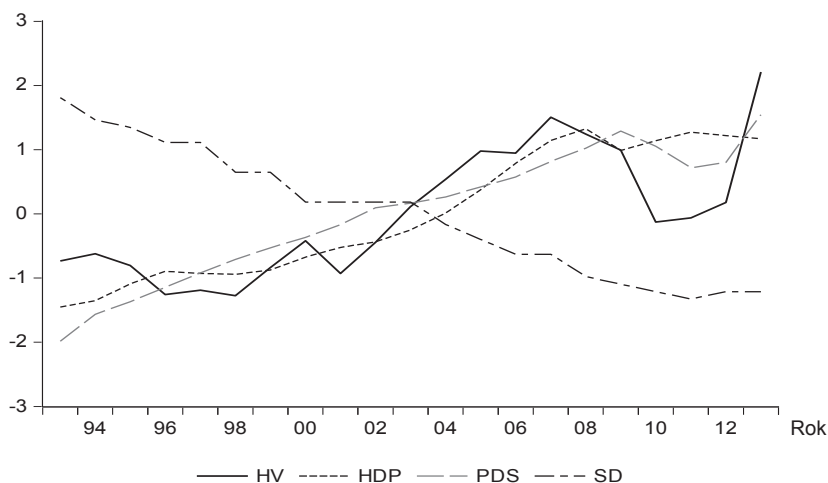
- hrubém domácím produktu v b. c. v mil. Kč (b. c. jsou opět deflovány pomocí deflátoru HDP),
- počtu daňových subjektů (právnícké osoby),
- zákonné sazbě daně v %.

Uvedené ukazatele jsou ve formě časových řad v roční frekvenci od roku 1993 do roku 2013 (obrázek 4), pro lepší přehlednost jsou v tomto obrázku časové řady přepočítány na stejnou střední hodnotu a rozptýl.

Při analýze vztahů časových řad je nejprve nutné zjistit, zda jsou časové řady stacionární nebo nestacionární. Tabulka 4 obsahuje výsledky rozšířeného Dickeyova-Fullerova testu (ADF test – Dickey a Fuller, 1979), z kterých vyplývá, že všechny analyzované časové řady jsou na 5% hladině významnosti nestacionární, tj. jsou typu $I(1)$.

Obrázek 4

Hospodářský výsledek všech podniků uvedený v daňových přiznáních (HV), hrubý domácí produkt ČR (HDP), počet daňových subjektů (PDS) a zákonná sazba daně (SD)

Zdroj: data z MF (2014), vlastní úprava

Tabulka 4

ADF test původních a diferencovaných časových řad

1993–2013	y_t		Δy_t	
	t_{ADF}	P-hodnota	t_{ADF}	P-hodnota
HV	-0,555095	0,8600	-2,113531	0,0363
HDP	-1,099514	0,6935	-2,126128	0,0354
PDS	-2,971838	0,0592	-4,119404	0,0063
SD	-1,745167	0,3949	-5,772885	0,0002

Zdroj: vlastní výpočet

Pro analýzu použijeme model jednoduché regresní analýzy. V případě použití této metody na nestacionární časové řady vzniká často stav, označovaný jako zdánlivá regrese (Granger a Newbold, 1974). Odlišení pravé regrese od zdánlivé regrese provedeme jednoduchým testem (Arlt a Arltová, 2009), který vychází z analýzy reziduí statického regresního modelu, v tomto případě ve tvaru

$$Y_t = c + \beta_i X_{it} + a_t. \quad (1)$$

Pokud jsou rezidua a_t tohoto modelu stacionární I(0), potom lze mezi časovými řadami identifikovat dlouhodobý vztah, jsou-li nestacionární I(1), jde o zdánlivou regresi.

Tabulka 5
Test stacionarity a_t

ADF test	P-hodnota
-2,892066	0,0061

Zdroj: vlastní výpočet

Z provedeního testu (viz tabulka 5) vyplývá, že rezidua statického modelu jsou stacionární $I(0)$, což vylučuje možnost zdánlivé regrese. Jelikož tato rezidua navíc nejsou autokorelovaná, je možné výše uvedený statický model použít pro analýzu vztahu mezi časovými řadami.

Tabulka 6
Regresní model

Proměnná	Parametr	Směrodatná chyba	t-statistika	P-hodnota
C	$-2,15 \cdot 10^9$	$6,12 \cdot 10^8$	-3,514733	0,0027
HDP	669,2343	231,0371	2,896653	0,0100
PDS	2088,621	681,9973	3,062506	0,0070
SD	28112875	9219270.	3,049360	0,0072
R²	0,776300	F-statistika		19,66484
Upr. R²	0,736823	P-hodnota		0,000009

Zdroj: vlastní výpočet

Tabulka 7
Diagnostické testy

Test	TK	P-hodnota
Breusch-Godfreyův test autokorelace	1,479283	0,2592
ARCH test podmíněné heteroskedasticity	0,680896	0,4201
Jarque-Berův test normality	0,825165	0,6619

Zdroj: vlastní výpočet

Z výsledků (viz tabulka 6) vyplývá, že

$$HV_t = -2,15 \cdot 10^9 + 669,23HDP_t + 2088,62PDS_t + 28112875SD_t. \quad (2)$$

Hospodářský výsledek všech podniků v ČR uvedený v daňových přiznáních v běžných cenách závisí přímo úměrně na všech analyzovaných ukazatelích. Zvýšení

HDP o 1 mil. Kč vede v průměru ke zvýšení hospodářského výsledku o 669,23 tis. Kč, zvýšení počtu daňových subjektů o jednotku vede v průměru ke zvýšení HV o 2 088,62 tis. Kč a zvýšení daňové sazby o 1 % vede ke zvýšení HV v průměru o 28 112 875 tis. Kč; vše za předpokladu, že ostatní proměnné se nezmění.

Diagnostická kontrola modelu (tabulka 7) prokázala, že nesystematická složka modelu není autokorelovaná, je podmíněně homoskedastická a má normální rozdělení.

Provedená analýza potvrdila předpoklad, že vývoj hospodářského výsledku závisí na vývoji HDP a počtu daňových subjektů. Nepodařilo se nám ale prokázat, že pokles sazby daně vede k růstu hospodářského výsledku. To je v rozporu s obvyklými východisky daňové politiky, která vycházejí z teorie strany nabídky a tzv. Lafferovy křivky. Zjednodušeně řečeno, podle tohoto přístupu by pokles sazeb měl vést k menší stimulaci neaktivity a daňových úniků, resp. k daňové optimalizaci. V tomto pohledu by tedy pokles sazeb měl vést k větší aktivitě a omezení daňové optimalizace (a tedy i k růstu hospodářského výsledku firem).

Důvody, proč se o tomto efektu vede rozsáhlá odborná diskuse, a v naší analýze tento mechanismus nebyl prokázán, mohou být různé¹. I když tento článek není přímo zaměřen na problematiku teorie strany nabídky, s ohledem na teoretickou zajímavost a dopady na daňovou politiku lze uvést následující vysvětlení:

- 1) Ekonomika se nemusí nacházet za Lafferovým bodem zlomu. Pro velké poplatníky je i při nízké (klesající) sazbě daně stále výhodné (náklady vs. výnosy optimalizace) maximálně optimalizovat, tj. stlačovat základ daně či výsledek hospodaření. Firmy mohou daňově optimalizovat pomocí úprav základu daně (např. odpočty ztrát, rezervy atp.). Pokud firmy chtějí stabilizovat nominální velikost základu daně, mohou při vhodných makroekonomických podmínkách (ekonomická recese a na ní navázaná tvorba rezerv, rostoucí platební neschopnost odběratelů) a/nebo příznivém nastavení daňového systému (možnost přesouvání neuplatněných ztrát do dalších období, liberální podmínky pro tvorbu daňově uznatelných rezerv, možnost posunu výnosů či nákladů do jiných období) manipulovat s výsledkem hospodaření, resp. základem daně, a tím neutralizovat Lafferův efekt. Manipulace se základem daně může znamenat již manipulaci s výsledkem hospodaření. Ve velmi dlouhém období by ale tento efekt neměl být výrazný, protože tyto úpravy mají povahu spíše časového rozlišení.
- 2) Ve sledovaném období docházelo k růstu konkurence na trzích, které generují velké objemy zisků firem (telekomunikace, bankovníctví). Nárůst konkurence a proběhnuvší finanční krize a recese v EU vedly ke snížení ziskovosti firemního sektoru. I analýza provedená v tomto článku ukazuje, že ekonomická fluktuace má na vývoj zisků firem vliv.

¹ Základní informace a přehled k Lafferově křivce lze nalézt u Laffer (2004) a Fullerton (2008). Novější studie k Lafferově křivce, resp. vlivu daní na ekonomický růst, publikovali např. pro USA a EU Trabandt a Uhlig (2011), pro OECD Kotlán a Machová (2012), pro země V4 Baranová a Janičková (2013) a pro Japonsko Nutahara (2015).

- 3) Analýza je z povahy délky trvání ČR provedena na krátké časové řadě. Lafferův efekt je v oblasti růstu ekonomiky spíše velmi dlouhodobý, protože zvýšení čisté míry výnosnosti kapitálu v důsledku snížení sazby daně bude investice a růst zisků firem stimulovat u investičně a technologicky náročných projektů (např. automobilový průmysl) v horizontu až desítek let. Pokud dojde k růstu ziskovosti kapitálů, v otevřené ekonomice a volném pohybu kapitálu to dlouhodobě povede k přílivu investic a tlaku na dlouhodobé snížení míry výnosnosti kapitálu.
- 4) Hospodářský výsledek firem nereaguje pouze na vývoj sazeb. Pokud by firmy systematicky reagovaly pouze na sazby daně, mohlo by to vést k fluktuacím objemů zisků vypláceným akcionářům, které by nakonec vedly k odchodu managementu firmy.

Analýza Lafferova efektu může být komplikována tím, že i když klesají sazby daně, mohou se protisměrně měnit konstrukční prvky (základ daně, odpočty a slevy). Tyto změny konstrukce je velmi obtížné kvantifikovat, a proto nejsou v analýzách obvykle zohledňovány. Pokud vlády snižují sazby a současně rozšiřují základy daně (taxe base broadening, tax rate reduction), může se Lafferův efekt zdánlivě projevit. Ve skutečnosti jde ale o vliv ad hoc změn v daňové politice, nikoliv o důsledek přízřivobovacích efektů daňových poplatníků. V tomto případě nemusí i přes pokles sazeb dojít k omezení daňových příjmů.

4. Základy firemních daní

Pro srovnání základů daní mezi vyspělými zeměmi neexistují potřebné údaje. Pro přibližné srovnání a pro výpočet implicitních daňových sazeb z kapitálu Evropská komise (EC, 2014b) používá tzv. základ kapitálových daní, který zahrnuje odhad celkového kapitálu a příjmů z podnikání residentů pro daňové účely, což je zejména čistý provozní přebytek, úroky, renty a dividendy.

Tabulka 8
Základ kapitálových daní (EU a ČR, % HDP)

	1995	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012
EU27	27,6	27,7	27,9	28,6	30,1	30,4	31,3	30,1	27,9	29,9	30,8	29,9
ČR	31,2	30,4	31,6	31,5	31,2	31,3	33,3	32,8	31,8	31,0	30,2	29,0

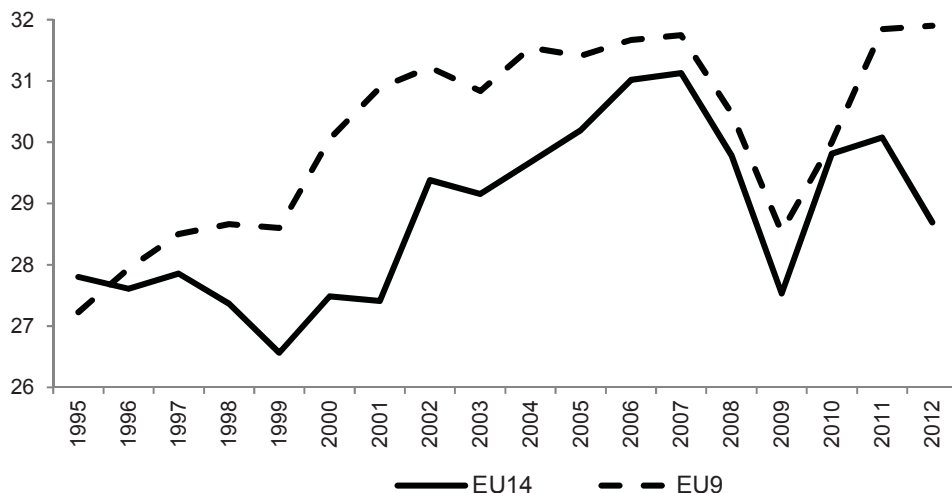
Poznámka: Pro Španělsko a Dánsko jsou hodnoty pro rok 2012 odhadnuty na základě posledních tří dostupných let. Pro Irsko, Řecko, Španělsko a Estonsko nejsou údaje před rokem 2002 kompletní. Údaje za Lucembursko, Bulharsko, Chorvatsko, Maltu a Rumunsko chybí.

Zdroj: data EC (2014a) a vlastní úprava

Průměrná velikost základu kapitálových daní se v posledních 17 letech v EU27 pohybuje mírně nad 29 % HDP s rostoucím trendem. V ČR je průměrná hodnota tohoto ukazatele kolem 31 % HDP a v posledních šesti letech postupně klesla z 34 % na 29 % HDP. Obrázek 5 ukazuje, že jde o obdobný trend jako v dalších zemích, které do EU vstoupily v r. 2004 a později. Po sblížování rozsahů základů kapitálových daní mezi starými a novými zeměmi dochází v posledních třech letech k rychlému vzdalování obou skupin zemí v důsledku poklesu objemu základu nových členských států.

Obrázek 5

Základ kapitálových daní (staré a nové země EU, % HDP)

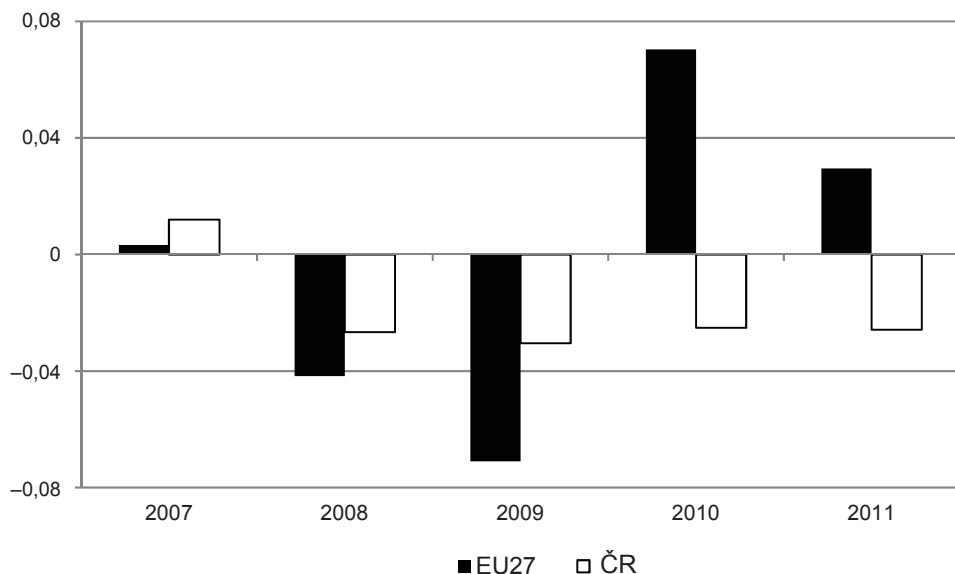
Poznámka: EU14 nezahrnuje Lucembursko, EU9 nezahrnuje Bulharsko, Chorvatsko, Maltu a Rumunsko. Pro Irsko a Dánsko některé údaje chybí.

Zdroj: data EC (2014a) a vlastní úprava

Jak ukazuje obrázek 6, v období finanční krize a ekonomické recese v letech 2008–2010 byly změny základu kapitálových daní v EU daleko silnější než v ČR. Důvodem byly zejména silnější dopady finanční krize na evropský finanční sektor než v případě ČR. Během čtyř let ale došlo v EU27 ke vzájemně se kompenzujícím pohybu základů kapitálových daní a výše tohoto základu se téměř vrátila na hodnotu z roku 2007 (2007: 31,4 %; 2011: 30,8 % HDP). Oproti tomu byl v ČR sice pokles v letech 2008 a 2009 mírnější, ale nebyl vykompenzován růstem v dalších letech. Pokračující pokles tohoto makroekonomického ukazatele až na 29 % HDP v r. 2012 ukazuje, že ceteris paribus (tj. bez vlivu faktorů uvedených v úvodních částech tohoto článku) by podíl daňových výnosů z těchto daní ve sledovaném období musel klesat.

Obrázek 6

Meziroční změna základu kapitálových daní jako % HDP (EU a ČR, v %)

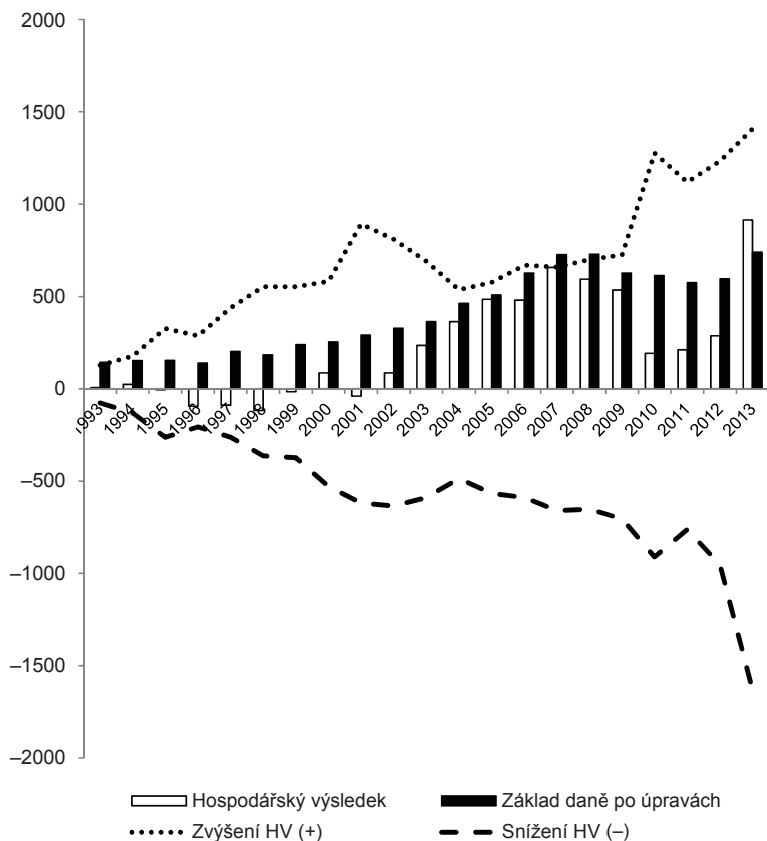
Zdroj: data EC (2014) a vlastní úprava

Pro ČR je možno podrobněji prozkoumat data o daňových základech firemních daní (daně z příjmu právnických osob) pomocí dat z daňových přiznání. Data zahrnují značný počet právnických osob (počet se zvýšil z 80 tis. v roce 1993 na téměř 390 tis. v roce 2013), z nichž cca tři čtvrtiny jsou podnikatelské subjekty platící téměř veškerý objem celostátně vybrané daně. Údaje jsou vykazovány akruálně. I když nejsou zveřejňovány přesné údaje o rozdělení poplatníků DPPO podle jejich rozpočtového významu, 20 největších poplatníků odvádí 25–30 % výnosu této daně. Přibližně 500 největších subjektů generuje cca 80–90 % všech daňových příjmů ČR. Platí tedy již výše uvedené: největší poplatníci daně, na kterých jsou založeny příjmy vlády z DPPO, jsou často firmy podléhající pravidlům IFRS.

Základy firemních daní jsou v ČR více ovlivňovány úpravami zisků než samotným vývojem zisku (Mejzlík *et al.*, 2014). I když platí, že položky upravující zisk na základ daně se často vzájemně kompenzují, přesto jejich saldo není zanedbatelné a v různých letech podstatně ovlivňuje základ daně. To ukazuje obrázek 7.

Úpravy hospodářského výsledku jsou ve všech letech nominálně vyšší než zisk samotný. S výjimkou posledního roku 2013 jsou položky zvyšující hrubý zisk vyšší než opačné operace. Mezi objemově nejdůležitější operace zvyšující HV patří neuznatelné výdaje o převyšující odpisy a ostatní, blíže neurčené operace. Nejdůležitějšími položkami při snižování HV jsou příjmy, které nepodléhají dani (neziskové subjekty) a příjmy osvobozené od daně (např. příjmy státních fondů).

Obrázek 7

Hospodářský výsledek a jeho úpravy (ČR, mld. Kč)

Zdroj: data MF ČR (2014), vlastní zpracování

I když nominálně položky upravující hospodářský výsledek v čase narůstají, relativně byly nejvyšší v 90. letech minulého století (první dekáda existence českého daňového systému). Ve druhé dekádě, kdy ekonomika pravidelně a silně rostla, došlo k podstatnému nárůstu HV firem a k relativnímu poklesu jeho úprav. Ekonomická recese v roce 2009 a stagnace v letech následujících vedly k prudkému poklesu ziskovosti firem v letech 2010–2012. V roce 2013 hospodářský výsledek prudce vzrostl a překonal o 40% nejvyšší hodnotu dosaženou v roce 2007. V posledních letech nejrychleji narůstají ostatní nespecifikované položky zvyšující HV a neuznatelné výdaje. U položek snižujících HV nejrychleji narůstá objem příjmů, které nejsou předmětem daně.

Jedním z faktorů, který způsobuje rozdíly mezi ziskem, základem daně a daňovou povinností, je postupný přenos ztrát do základu daně. Oproti všeobecnému očekávání v období hospodářského zpomalení ani v následujících letech nedošlo k podstatnému navýšení uplatňování ztrát.

Tabulka 9

Odpočet ztráty od základu daně (DPPO, mld. Kč, ČR)

	93	94	96	98	00	02	04	06	08	09	10	11	12	13
Odpočet ztráty	0	8	17	46	47	56	69	61	80	79	74	85	53	78
Meziroční změna		8	2	14	-14	-23	-1	-14	29	-2	-5	11	-31	25
Uplatnitelné budoucí ztráty	21	50	371	527	659	882	786	735	737	662	626	466	458	
Meziroční změna		29	131	58	78	69	-21	-8	10	-76	-35	-161	-8	

Zdroj: data MF ČR (2014), vlastní zpracování

V období nečekaného zpomalení ekonomického růstu v roce 2008, tedy ještě před vznikem recese, došlo k významnému nárůstu uplatňovaných ztrát. V dalších letech se ale objem uplatňovaných ztrát stabilizoval a v roce 2012 výrazně pokles. Vzestup v roce 2013 pravděpodobně souvisí s tím, že prudký nárůst účetních zisků umožnil rychleji uplatňovat ztráty nakumulované v minulosti, které nebylo dosud možné daňově pokrýt. To by i s ohledem na časový test pro uplatňování ztrát (5 let) mohlo znamenat, že v blízké budoucnosti bude objem uplatněných ztrát klesat nebo se stabilizuje a základ daně po úpravách rychleji poroste. Objem ztrát, které firmy vykazují jako uplatnitelné v budoucnosti, je v posledních dvou letech nominálně nejnižší za posledních 15 let a relativně (k hrubému zisku) nejnižší v historii českého daňového systému.

Závěr

Článek se zabýval dopady, které by mohly být vyvolány změnou daňového režimu v souvislosti s aplikací IFRS. Mezinárodní harmonizace účetnictví vnesla do diskuse o daňové politice zásadní otázku: měly by vlády umožnit firmám, aby opustily národní účetní pravidla a začaly vykazovat zisk pouze podle IFRS? Přestože IFRS jsou primárně vytvářeny pro potřeby kapitálových trhů a daňové souvislosti nejsou předmětem jejich zájmu, mohou tato účetní pravidla sloužit i jako vhodný výchozí bod pro zdanění. Výsoce kvalitní účetní standardy snižují prostor pro oportunistické řízení zisku na podnikové úrovni, což je skutečnost, která by se měla pozitivně projevit i v oblasti zdanění (Morais a Curto, 2009). Na pokračující harmonizaci účetního výkaznictví reaguje i český zákon o účetnictví, který postupně rozšiřuje okruh IFRS jednotek. Zákon o daních z příjmů ale tuto skutečnost nereflektuje a nadále vyžaduje, aby daňový základ byl odvozen na základě zisku určeného v souladu s českými účetními předpisy, což vyvolává náklady jak u podniků, tak při správě daní.

Užití zisku zjištěného podle IFRS i pro daňové účely se proto zdá logickou volbou, obzvláště pokud by toto rozhodnutí nemělo negativní dopad na výši agregátních příjmů z daně právnických osob do veřejných rozpočtů. Proto článek analyzoval faktory, které determinují podíl daně z příjmů právnických osob na HDP; faktory, které ovlivňují výši agregátního hospodářského výsledku uváděného v daňových přiznáních; a vazby mezi agregátními hospodářskými výsledky a agregátními daňovými základy. Aktuální daňové systémy zemí, které se snaží nabídnout výhodný daňový režim, jsou konstruovány na základě pravidla „široký základ, nízká sazba“. Tento přístup způsobuje, že výše agregátních daňových příjmů klíčově závisí na výši hospodářských výsledků a ty jsou ve významné míře determinovány fází hospodářského cyklu.

Bližší průzkum faktorů, které určují výši hospodářského výsledku, naráží na nedostupnost individuálních dat za jednotlivé podniky. Proto byly pro analýzu použity agregátní údaje, které ukazují, že pro výši daňového základu není podstatná samotná výše účetního zisku, nýbrž úpravy zisku na daňový základ (tj. odpočitatelné a daňově neuznatelné položky), které vyžaduje zákon o daních z příjmů. Na základě dalších analýz v kapitole 3 a 4 lze usuzovat, že zohlednění IFRS výsledků pro zdanění by nemělo mít významný dopad na výši celkových daňových příjmů veřejných rozpočtů. Budou-li odčitatelné a přičitatelné položky definovány obecně bez vazby na konkrétní ustanovení účetních předpisů, mohou být efektivně aplikovány na oba účetní režimy, tj. české účetní předpisy i IFRS. V dlouhodobém horizontu oba dva systémy musejí produkovat shodné výsledky hospodaření, lišit se může pouze jejich rozložení do jednotlivých období. Při stabilních daňových sazbách by mělo mít užití IFRS při výpočtu daňového základu na veřejné rozpočty neutrální dopad.

Robustnější závěry, které vyplývají z analýzy zpracované v článku, by mohly být učiněny za předpokladu zpracování veřejně nedostupných dat za IFRS jednotky. Relevantní by byla data z daňových přiznání a dále rozdíly ve struktuře účetního zisku podle českých účetních předpisů a podle IFRS. Uvedená omezení zároveň představují námět pro budoucí výzkum, jehož úspěch ale kriticky závisí na překonání problému veřejně nedostupných dat. Podaří-li se to, analýzu provedenou v tomto příspěvku by bylo vhodné doplnit simulací daňových efektů (krátkodobých i dlouhodobých) na mikroúrovni, tj. individuálně za všechny účetní jednotky, které připravují statutární individuální účetní závěrku v souladu s IFRS.

Literatura

- ARLT, J., ARLTOVÁ, M. 2009. *Ekonomické časové řady*. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-85-6.
- BARANOVÁ, V., JANÍČKOVÁ, L. 2013. How far are we from Slippery Slope? – Laffer Curve for V4. In MACHOVÁ, Z. (ed.) *Taxes in the World : 3rd International Scientific Conference : proceedings*. Ostrava: VSB Techn Univ Ostrava, pp. 13–22.
- BLECHOVÁ, B. 2012. The Analysis of the Corporate Financial and Tax Accounting in the EU and their Harmonization. In CERVINEK, P. (ed.) *European Financial Systems 2012*. Brno: Masaryk Univ, Fac. Econom & Adm, 2012, pp. 12–17.

- CLAUSING, K. A. 2007. Corporate tax revenues in OECD countries. *International Tax and Public Finance*. 2007, Vol. 14, No. 2, pp. 115–133. doi: 10.1007/s10797-006-7983-2.
- DE MOOIJ, R. A.; NICODEME, G. 2007. Corporate tax policy, entrepreneurship and incorporation in the EU. [European Commission Economic Paper Č. 269] Brussels: European Commission, 2007. Dostupné na: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication808_en.pdf.
- DEVEREUX, M. P. 2006. Developments in the Taxation of Corporate Profit in the OECD since 1965: Rates, Bases and Revenues. [Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper 07/04] Oxford: Oxford University, 2006. Dostupné na: <http://ideas.repec.org/p/btx/wpaper/0704.html>.
- DEVEREUX, M. P.; GRIFFITH, R.; KLEMM, A. 2004. Why Has the UK Corporation Tax Raised So Much Revenue? *Fiscal Studies*. 2004, Vol. 25, No. 4, pp. 367–388. doi: 10.1111/j.1475-5890.2004.tb00543.x.
- DEVEREUX, M. P.; GRIFFITH, R. 2003. Evaluating Tax Policy Decisions for Location Decisions. *International Tax and Public Finance*. 2003, Vol. 10, No. 2, pp. 107–26.
- DICKEY, D. A.; FULLER, W. A. 1979. Distribution of Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Journal of American Statistical Association*. 1979, Vol. 74, No. 366, pp. 427–431. doi: 10.2307/2286348.
- DINKEL, A.; KELLER, S.; SCHANZ, D. K. 2014. Tax Attractiveness and the Location of German-Controlled Subsidiaries. [on-line] *SSRN Electronic Journal*. 2014. Dostupné na: <http://www.ssrn.com/abstract=2408432> [cit.: 5. 1. 2015].
- DWENGER, N.; STEINER, V. 2012. Profit Taxation and the Elasticity of the Corporate Income Tax Base: Evidence from German Corporate Tax Return Data. *National Tax Journal*. 2012, Vol. 65, No. 1, pp. 117–150. doi: 10.17310/ntj.2012.1.05.
- EBERHARTINGER, E.; KLOSTERMANN, M. 2007. What If IFRS Were a Tax Base? New Empirical Evidence from an Austrian Perspective. *Accounting in Europe*. 2007, Vol. 4, No. 2, pp. 141–168. doi: 10.1080/17449480701727932.
- EC. 2004. *European Tax Survey*. SEC (2004) 1128/2. Brussels: European Commission, 2004.
- EC. 2014. *European Commission – Eurostat Database. GDP and main components - Current prices [nama_gdp_c] and Implicit tax rates by economic function [gov_a_tax_itr]*. [on-line] Brussels, European Commission – Eurostat. [cit. 8. 12. 2014] Dostupné na: http://es.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- EC. 2013a. *Taxation trends in the European Union. 2013 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013.
- FULLERTON, D. 2008. Laffer curve. In DURLAUF, S., BLUME, L. (eds.) *The New Palgrave Dictionary of Economics (2nd ed.)*. pp. 839.
- GORDON, R. H.; MACKIE-MASON, J. K. 1995. Why Is There Corporate Taxation in a Small Open Economy? The Role of Transfer Pricing and Income Shifting. In FELDSTEIN, M. S., HINES, R., HUBBARD, R. G. (eds.) *The Effects of Taxation on Multinational Corporations*. Chicago: University of Chicago Press, 1995, pp. 67–94.
- GRANGER, C. W. J.; NEWBOLD, P. 1974. Spurious Regressions in Econometrics. *Journal of Econometrics*. 1974, Vol. 2, No. 2, pp. 111–120. doi: 10.1016/0304-4076(74)90034-7.
- HAVERALS, J. 2007. IAS/IFRS in Belgium: Quantitative Analysis of the Impact on the Tax Burden of Companies. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 2007, Vol. 16, No. 1, pp. 69–89. doi: 10.1016/j.intaccudtax.2007.01.005.
- HECKEMEYER, J. H.; OVERESCH, M. 2013. Multinationals' Profit Response to Tax Differentials: Effect Size and Shifting Channels. [Discuss paper No. 13-045] ZEW, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung.
- IŠTVÁNFOVÁ, J.; MEJZLÍK, L.; PELÁK, J. 2010. Progression of Financial Reporting in Czech Republic and Its Regulation. *European Financial and Accounting Journal*. 2010, Vol. 5, No. 1, pp. 64–77.
- IZÁK, V. 2014. Private and Public Debt. *European Financial and Accounting Journal*. 2014, Vol. 9, No. 1, pp. 4–21.

- JACOBS, O. H.; SPENGEL, C.; STETTER, T., WENDT, C. 2005. EU Company Taxation in Case of a Common Tax Base. [Discuss paper No. 05-037] ZEW, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung. doi: 10.2139/ssrn.771951.
- JIRÁSKOVÁ, S. 2013. Range of data reported to the requirements of the IAS 12 and impact of the IFRS adoption for tax purposes in the tax collection of the Czech Republic. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2013, Vol. 61, No. 4, pp. 961–966. doi: 10.11118/actaun201361040961.
- KOTLÁN, I.; MACHOVÁ, Z. 2012. The Influence of Corporate Taxation on Economic Growth: The Failure of Tax Quota? *Politická ekonomie*. 2012, Vol. 60, No. 6, pp. 743–763.
- KUBÁTOVÁ, K.; ŘÍHOVÁ, L. 2009. Regresní analýza faktorů ovlivňujících výnosy korporativní daně v zemích OECD. *Politická ekonomie*. 2009, Vol. 57, No. 4, pp. 451–470.
- LAFFER, A. B. 2004. *The Laffer Curve: Past, present, and future*. Heritage Foundation Backgrounder No. 1765.
- LORETZ, S. 2008. Corporate taxation in the OECD in a wider context. [Oxford University Centre for Business Taxation Working Paper 08/21] Oxford: Oxford University, 2012. Dostupné na: <http://ideas.repec.org/p/btx/wpaper/0821.html>.
- MACDONALD, G. 2002. The Taxation of Business Income: Aligning Taxable Income with Accounting Income. [on-line] [TLRC Discussion Paper No. 2] The Institute for Fiscal Studies. Dostupné na: <http://www.ifs.org.uk/comms/dp2.pdf>. [cit.: 5. 1. 2015].
- MEJZLÍK, L.; VÍTEK, L.; ROE, J. 2014. Adjustments to Accounting Profit in Determination of the Income Tax Base: Evolution in the Czech Republic. *European Financial and Accounting Journal*. 2014, Vol. 9, No. 4, pp. 4–24.
- MF. 2014. *Automatizovaný daňový informační systém (databáze)*. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2014.
- MORAIS, A. I.; CURTO, J. D. 2009. Mandatory Adoption of IASB Standards: Value Relevance and Country-Specific Factors. *Australian Accounting Review*. 2009, Vol. 19, No. 2, pp. 128–143. doi: 10.1111/j.1835-2561.2009.00051.x.
- NUTAHARA, K. 2015. Laffer curves in Japan. *Journal of the Japanese and International Economies*. 2015, Vol. 36, pp. 56–72. doi: 10.1016/j.jjie.2015.02.002.
- SOLILOVÁ, V.; NERUDOVÁ, D. 2013. Transfer pricing: general model for tax planning. *Ekonomický časopis*. 2013, Vol. 61, No. 6, pp. 597–617.
- OECD. 2001. *Businesses' Views on Red Tape. Administrative and Regulatory Burdens on Small and Medium-sized Enterprises*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2001. ISBN 92-64-18716-2.
- OECD. 2014. *Revenue Statistics: Comparative tables, OECD Tax Statistics (database)*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2014.
- OECD. 2014a. *OECD Tax Database*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2014.
- OESTREICHER, A.; SPENGEL, C. 2007. Tax Harmonisation in Europe: The Determination of Corporate Taxable Income in the EU Member States. [Discussion Paper No. 07-035] ZEW, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung.
- PROCHÁZKA, D. 2014. The IFRS as Tax Base: Potential Impact on a Small Open Economy. *European Financial and Accounting Journal*. 2014, Vol. 9, No. 4, pp. 111–127.
- SIPKO, J. 2012. Key factors behind the European debt crisis. In LOSTER, T.; PAVELKA, T. (eds.) *6th International Days of Statistics and Economics*. Prague: University of Economics, 2012, pp. 1022–1031.
- SØRENSEN, P. B. 2007. Can Capital Income Tax Survive? And Should They? *CESifo Economic Studies*. 2007, Vol. 53, pp. 172–228.
- SPENGEL, C.; ORTMANN-BABEL, M.; ZINN, B.; MATENAER, S. 2012. A Common Corporate Tax Base for Europe: An Impact Assessment of the Draft Council Directive on a CC(C)TB. [Discussion Paper No. 12-039] ZEW, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung.

- TRABANDT, M.; UHLIG, H. 2011. The Laffer curve revisited. *Journal of Monetary Economics*. 2011, Vol. 58, No. 4, pp. 305–327. doi: 10.1016/j.jmoneco.2011.07.003.
- WATRIN, C.; EBERT, N.; THOMSEN, M. 2014. Book-Tax Conformity and Earnings Management: Insights from European One- and Two-Book Systems. *The Journal of the American Taxation Association*. 2014, Vol. 36, No. 2, pp. 55–89. doi: 10.2308/atax-50769.

THE ADOPTION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN THE CZECH REPUBLIC AND ITS IMPACT ON CORPORATE TAXATION

Ladislav Mejzlík, Markéta Arltová, David Procházka, Leoš Vitek, University of Economics, W. Churchill Sq 4, CZ – 130 67 Prague 3 (ladislav.mejzlik@vse.cz; marketa.arltova@vse.cz; david.prochazka@vse.cz; leos.vitek@vse.cz)

Abstract

The worldwide adoption of the International Financial Reporting Standards (IFRS) has not affected financial reporting only, but it has also impact on taxation systems. Countries with a high level of book-tax conformity (dependence) have to solve whether and at what extent to allow IFRS results for the corporate taxation. The paper deals with the specifics of Czech Republic, which is an example of open small economy with relatively high subordination of accounting to taxation purposes. To allow IFRS in tax fillings of those entities preparing statutory financial statements in compliance with IFRS may thus represent a comparative advantage for Czech economy. We hypothesize that usage of IFRS for tax purposes is “win-win-win” situation, as it may (1) significantly decrease the compliance tax costs of IFRS entities; (2) increase the capability of tax authorities to supervise the fulfilment of tax duties by IFRS entities; (3) create a favourable tax regime attracting foreign companies to tax their sources of income in the Czech Republic/mitigating the motives of Czech companies to transfer profits abroad. We support our findings by the analysis of micro- and esp. aggregate tax data showing that (a) taxation rules have a greater influence on tax base than accounting profits, (b) changes in reported accounting profits are a function of business cycle rather than a function of changing tax rates and/or a function of accounting method choices.

Keywords

Corporate income tax; IFRS; Public budgets; Accounting harmonization

JEL Classification

H25; M41; M48